

Motion till riksdagen 2005/06:Ju476

av Birgitta Carlsson m.fl. (c, m, fp, kd, v, mp)

Barnkunskap inom rättsväsendet

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om att sexual- och barnpornografibrott där barn är målsägande skall avgöras av specialutbildade domare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om sådan ändring i högskoleförordningen (1993:100) att det i de utbildningar som utbildar personer som skall arbeta med barn införs krav på att studenterna skall ha förvärvat särskild kunskap om barn och barns rättigheter samt kunskap om barnkonventionen, grundläggande barnpsykologi och kunskap om sexuell exploatering av barn.¹

¹ Yrkande 2 hänvisat till UbU.

Fel! Okänt namn på

Mycket viktigt med specialutbildade domare i brottmål där barn är målsägande

Misstänkta förövare frias gång på gång i sexualbrottmål, eftersom barnets vittnesmål inte anses vara tillförlitligt. Barn anses som inte trovärdiga, eftersom barnet "ändrat sin berättelse", "väntat länge med att berätta för någon", "någon i omgivningen borde ha upptäckt det" m.m.

Bland forskare och andra experter på området är det väl dokumenterat att barn utsatta för sexuella övergrepp inte självmant berättar om övergreppen. Barn berättar många gånger inte ens när de konfronteras med dokumentationen av övergreppen.

Det är också väl dokumenterat att barn berättar först när det känner sig tryggt, har förtroende för den vuxne och känner att den vuxne orkar lyssna på vad barnet har att berätta. Att såsom sker idag avfärdas barnet som "icke tillförlitligt", när det berättar mer först under det andra och tredje förhöret, tyder på brist på kunskap och att rättsprocessen sker helt och hållet på de vuxnas villkor.

Både poliser och åklagare har obligatorisk vidareutbildning och en viss möjlighet till specialisering. Så är dock inte fallet inom domarkåren, som saknar möjlighet till specialisering och där det är upp till varje enskild domstol att bedöma utbildningsbehovet. Avsaknaden av möjlighet till specialisering inom domarkåren blir ytterst märkbar vid valet av vilka utbildningsinsatser som skall anses relevanta. En väldokumenterad erfarenhet av det sistnämnda har också lett till att domarkåren är en svår grupp att locka till utbildningar. Den generella uppfattningen är dessutom att det finns en övervägande risk att den enskilda utbildningen skulle kunna påverka domarens objektivitet. Den yttersta konsekvensen av den rådande situationen, vad gäller åtminstone sexualbrottmål där barn är målsägande, är den uppenbara bristen på kunskap om barns mognad och utveckling, vilket gång på gång resulterar i att barnperspektivet negligeras vid den juridiska bedömningen.

Så sent som i januari i år kritiserade FN:s barnrättskommitté Sverige för bristen på adekvat utbildning för domare. Under FN:s barnkommittés hearing med regeringen uttrycktes en förvåning över att vidareutbildningen för domare, som har "barnmål", inte är obligatorisk.

Att det måste ske en förändring, åtminstone vad gäller sexual- och barnpornografimål, konstateras även i SOU 2004:71 – Sexuell exploatering av barn i Sverige, s. 197: "Det har vid utredningens genomgång av domar framgått, att domstolarna ofta saknar kunskap om dynamiken i och konsekvenserna av denna typ av brott". Exempel finns på domar där ansvaret för exploatering lagts på minderåriga barn och att risken för upprepad brottslighet negligerats. Även domare behöver särskild kompetens i mål som gäller sexuell exploatering av barn, för att citera ovan angivna SOU.

Mot bakgrund av ovanstående anser vi att specialiserade domare för brottmål där barn är målsägande bör införas i Sverige för att garantera barnperspektivet vid den juridiska bedömningen. Domare som skall döma i denna

typ av mål skall därför specialutbildas och kontinuerligt genomgå en obligatorisk vidareutbildning.

Genom införande av domare med specialkompetens skulle barns rättigheter tas till vara på ett betydligt bättre sätt än hittills. Som en konsekvens skulle också införandet leda till högre prioritet för dessa ärenden, vilket i sin tur skulle leda till kortare handläggningstider och snabbare processer, som i sin tur skulle underlätta barnets möjligheter till rehabilitering.

Viktigt inom många yrkesgrupper med ökad kunskap om barnkonventionen

FN:s barnrättskommitté uppmanade så sent som i januari i år den svenska regeringen att förbättra utbildningsinsatserna för bl.a. parlamentariker, domare, advokater, medicinsk personal, lärare och skolpersonal, rörande barn och barns rättigheter.

Det konstaterades dessutom i SOU 2004:71 – Sexuell exploatering av barn i Sverige att det inom socialtjänsten råder brist på kunskap om sexuell exploatering av barn: ”Sexuell exploatering däremot är ett relativt nytt fenomen, där erfarenheter och kunskaper i stort sett saknas. Problem som man knappast vet existerar ser man inte, än mindre frågar man efter dem.”

Att såväl svenska som utländska barn utnyttjas kommersiellt sexuellt i Sverige är idag ett faktum, trots det är graden av medvetande och kunskapsnivån generellt sätt låg. Det är emellertid inte enbart inom socialtjänsten som det råder brist på kunskap om sexuell exploatering. Många yrkesgrupper som i sin yrkesutövning idag kommer i kontakt med barn saknar dessutom också kunskap om barnkonventionen och elementär barnpsykologi. Konsekvensen av detta blir, vad gäller sexuell exploatering, att ett problem som är osynligt och okänt kan fortgå mer eller mindre ostört men över huvud taget blir den yttersta konsekvensen såsom fallet är idag att Sverige inte lever upp till barnkonventionen.

För att komma till rätta med bristen på kunskap bör det som ett grundläggande krav införas att samtliga studenter som i sin framtida yrkesutövning kommer att komma i kontakt med barn, har god kunskap om barnkonventionen och grundläggande barnpsykologi inbegripet kunskap om sexuell exploatering. Genom att införa detta som krav för examen i ovan uppräknade yrkesutbildningar visar Sverige att vi tar allvarligt på FN:s barnrättskommittés kritik. Det blir också en ytterst viktig markering att barns rättigheter i realiteten tas på allvar och att Sverige inte längre accepterar att barn exploateras sexuellt. Att redan under utbildningen markera frågornas prioritet ger också viktiga signaler inför studenternas framtida yrkesutövning. Att så som sker idag, att över huvud taget inte nämna barnkonventionen under juristutbildningen, ger signaler om att barns rättigheter och särskilda behov inte behöver beaktas. Det strider även mot det åtagande regeringen gjorde vid ratificeringen av barnkonventionen, nämligen att göra konventionen och dess innehåll väl känt och respekterat i det svenska samhället.

Fel! Okänt namn på

Med ovanstående motivering bör det således införas ett tydligt krav på kunskap om barnkonventionen, barnpsykologi och sexuell exploatering, skall ingå i samtliga utbildningar där studenter i sin yrkesutbildning kommer i kontakt med barn.

Stockholm den 29 september 2005

Birgitta Carlsson (c)

Magdalena Andersson (m)

Inger Davidson (kd)

Jan Lindholm (mp)

Marita Aronson (fp)

Gunilla Wahlén (v)